

НАДІЄНКО О.І., викладач
(Запорізький національний технічний університет)

УДК 342.951:351.82

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: ВИЗНАЧЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ, АНАЛІЗ

Сформульовано визначення, здійснено класифікацію та проведено аналіз функцій як елемента механізму державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

Ключові слова: механізм, функції, державне регулювання, пенсійне забезпечення, пенсійна система, пенсія.

Сформулировано определение, осуществлена классификация и проведен анализ функций как элемента механизма государственного регулирования в сфере пенсионного обеспечения в Украине.

Ключевые слова: механизм, функции, государственное регулирование, пенсионное обеспечение, пенсионная система, пенсия.

The article deals with the definition and provides the classification and analysis of functions as a part of the state administration mechanism of pension system in Ukraine.

Keywords: mechanism, functions, state administration, pension providing, pension system, pension.

Аналіз проблеми сутності державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення зумовлює з'ясування змісту складових цього регулювання, що, у свою чергу, спонукає до дослідження концепцій та основних точок зору на функції державного регулювання. У функціях виявляється сутність, мета та завдання регулювання; через їх зміст розкривається зміст регулювання. Чітке визначення функцій державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення сприятиме вирішенню завдань регулювання у зазначеній сфері.

Дослідженню функцій державного регулювання, їх класифікації та аналізу у вітчизняній адміністративно-правовій науці та науці державного управління приділено достатньо уваги. На доктринальному рівні питання вивчалось В. Авер'яновим, Г. Атаманчуком, Ю. Бітяком, С. Ківаловим, Т. Коломоєць, Л. Ковалем, С. Стеценком та іншими вченими. Разом з тим на сьогоднішній день у межах адміністративно-правової науки відсутні класифікація і аналіз функцій державного регулювання саме у сфері пенсійного забезпечення в Україні, що є підтвердженням актуальності теми дослідження.

Отже, мета даної статті полягає в тому, щоб на підставі опрацювання наявних наукових, науково-публіцистичних та нормативних джерел визначити функції державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення в Україні, здійснити їх класифікаційний розподіл та провести системний аналіз.

Слово «функція» має латинське походження і в загальному розумінні означає обов'язок, коло діяльності, призначення, роль [1, с. 556]; явище, що залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; роботу будь-кого, будь-чого, обов'язок, повинність, місію [2, с. 707]; зовнішній прояв властивостей будь-якого об'єкта у даній системі відносин [3, с. 504]. Поняттям «функція» позначають діяльність державних органів незалежно від мети, яку вони перед собою ставлять. Функціонувати – значить бути в дії, працювати [4], здійснювати права і обов'язки.

Фахівці з адміністративного права та теорії управління зазначають, що функціями управління є: реальний, силовий, цілеспрямований та регулюючий вплив на кероване явище [5, с. 120-121]; науково обґрунтований та логічно завершений набір процедур, видів діяльності, спрямований на досягнення мети, виконання завдання та отримання чітко визначеного кінцевого результату [6, с. 59]; найбільш типові, однорідні та чітко виражені види (напрями) управлінської діяльності, що служать інтересам досягнення цілей керівного впливу [7, с. 175]. Тобто поняття «функція» пов'язується з напрямками та видами діяльності, спрямованими на досягнення цілей. У своїй сукупності функції визначають склад, спрямованість та зміст регулятивної діяльності.

Функція державного регулювання є відокремленою частиною регулятивної діяльності, адже становить собою конкретну мету регулювання і дії, взаємопов'язані через завдання її здійснення. Тож під функцією державного регулювання слід розуміти об'єктивно зумовлений напрям діяльності органів державного регулювання, зміст якої характеризується певною однорідністю і цільовою спрямованістю. Виходячи з цього, функція державного регулювання – це зумовлена досягненням мети частина регулятивної діяльності держави, яку здійснюють на підставі закону компетентні органи держави притаманними їм методами для виконання поставлених завдань.

Зміст державного регулювання, характер завдань, пов'язаних з ним, впливає на сутність функцій регулювання та найбільш виразно проявляється в них. З урахуванням здобутків фахівців з адміністративного права та державного управління щодо визначення функцій і особливостей суспільних відносин у пенсійній сфері можемо визначити функції державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення як основні, чітко виражені види (напрями) регулюючого впливу держави на пенсійне забезпечення громадян, що здійснюється компетентними органами на підставі закону притаманними їм методами з метою досягнення цілей такого впливу.

Більш глибокому уявленню про сутність функцій має сприяти їх класифікація. Наукова література містить різні класифікації функцій державного регулювання, питання залишається дискусійним. Фахівці поділяють функції на загальні та особливі, загальні та спеціальні, загальні та конкретні, основні та додаткові [6, с. 18]; об'єктні (територіальні, галузеві, реляційні (соціально-просторові), еволюційні (соціально-часові) та технологічні, що поділяються на операціональні (методичні) та стадіальні (циклічні) [8, с. 175]. За поширеною точкою зору вирізняють функції загальні, спеціальні, допоміжні [9, с. 94].

Слушно вважаємо думку О. Німко, яка, в залежності від направленості і місця впливу виділяє функції внутрішні та зовнішні, а за змістом, характером і обсягом впливу – загальні, спеціальні і допоміжні [10, с. 48]. Заслужовує на увагу точка зору М. Касьяненка, М. Гринюка, П. Цимбала, що відмежовують основні функції, які відповідають призначенню певної соціальної системи, є індивідуальними для конкретної системи управління. На відміну від них, загальні функції призначені для упорядкування діяльності самої системи управління і передбачають різні види управлінської діяльності, що здійснюється з метою забезпечення виконання основних функцій. Фахівці до загальних функцій відносять аналіз, прогнозування, планування, організацію, регулювання, контроль [6, с. 18-19]. Є цікавим підхід В. Авер'янова, який поділяв функції за цільовою спрямованістю. Вчений виділяв цільовстановлюючі (прогнозування, планування); ресурсозабезпечувальні (фінансування, стимулювання, кадрове забезпечення); організаційно-регулюючі (керівництво, координація, організація, регулювання, контроль); трансформаційні (організаційне проектування, реорганізація, організаційний розвиток, раціоналізація, організаційна діагностика) функції [11, с. 263]. Аналогічний підхід застосовує О. Бандурка, поділяючи функції на цільові (прогнозування і планування) та організаційні (загальноорганізаційні; матеріально-технічного забезпечення; економіко-фінансового розвитку, обліку і контролю; політико-правового забезпечення; духовно-ідеологічного забезпечення; соціального забезпечення та соціального захисту працівників системи; мотивації) [12, с. 19].

Безумовно, кожна аргументована класифікація має право на існування. Але найбільш вдалим, на наш погляд, а тому й поширеним, є поділ функцій на загальні, спеціальні та допоміжні, прихильниками якого можна вважати Ю. Бітяка, В. Богуцького, В. Гарашука, С. Ківалова та багатьох інших вчених.

Функції, що відповідають головному призначенню певної соціальної системи, традиційно називаються основними (об'єктивними) або ж загальними. Загальні функції забезпечують об'єктивно необхідний вплив на процеси, що відбуваються в різних сферах життєдіяльності держави. Це функції, притаманні регулюванню у будь-якій галузі, сфері. Вважаємо слушними критерії приналежності до загальних функцій управління певної діяльності, що їх сформулювали М. Касьяненко, М. Гринюк та П. Цимбал: безпосередня спрямованість даної діяльності на вирішення завдань управління; неможливість здійснення без певного виду діяльності самого управління; складність змісту виду діяльності, яка передбачає виділення низки спеціальних для конкретної функції підходів управлінської діяльності; наявність власної методології здійснення; відносна самостійність виду діяльності [6, с. 19]. Н. Янюк до основних

управлінських функцій відносить функції організації, координації і планування діяльності, ухвалення рішень та впровадження їх у життя, контроль за їх виконанням [13, с. 87]. Основними функціями державного управління, з точки зору С. Стеценка, є: сприяння забезпеченню прав, свобод і законних інтересів громадян; забезпечення стабільності всередині країни та побудова позитивного іміджу держави за кордоном; стратегічне планування розвитку галузей суспільного життя та країни в цілому; регулювання за допомогою нормативно-правових актів та інших чинників суспільних відносин; координація діяльності державних органів та організацій з метою досягнення найбільш ефективної діяльності та досягнення позитивних загальнодержавних результатів; здійснення контролю та нагляду за станом справ у різних сферах суспільного життя через установлення відповідності визначеним у державі стандартам, правилам, регламентам [14, с. 48]. Г. Райт характеризує такі основні функції управління, як планування, організація, мотивація, контроль [15, с. 45].

Наведені функції можна, на наш погляд, вважати і функціями державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення, оскільки будь-яка діяльність у цій сфері здійснюється шляхом послідовного їх застосування. Сутність і призначення функцій державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення зумовлені системою соціально-економічних, соціально-політичних та інших чинників, що існують у державі. Безумовно, на конкретний зміст функцій впливає специфіка об'єкта регулювання, але, свідчать науковці, даний вплив не змінює складу та основного змісту загальних функцій, які за всіх умов є незмінними [6, с. 19]. Оптимальний вибір функцій державного регулювання забезпечує ефективну діяльність органів сфери пенсійного забезпечення.

До загальних функцій державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення доцільно віднести такі: прогнозування, планування, організацію, координацію, інформаційне забезпечення, облік, контроль, нагляд.

Спеціальні функції характеризують особливості конкретного об'єкта державного регулювання та забезпечують їх врахування. Їх зміст становлять особливості взаємодії суб'єктів і об'єктів державного регулювання. Спеціальними функціями державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення є добір та розстановка кадрів, складання бюджету, участь у реалізації програм соціального розвитку, призначення пенсій тощо.

Зауважимо, що окремими дослідниками можливість поділу функцій державного регулювання на загальні та спеціальні заперечується – оскільки загальні функції властиві всій системі управління, пронизують всі її ланки та підсистеми, то необхідності виділяти спеціальні функції немає [16, с. 49].

Існування допоміжних функцій державного регулювання також викликає заперечення: вони є діяльністю із забезпечення роботи державного апарату, не породжуючи жодного впливу [17, с. 121]. Та не можна не погодитись – завдяки допоміжним функціям всередині певних сфер державного регулювання відбувається подальший поділ функцій, створюються умови для нормальної діяльності структур. Призначенням таких функцій є забезпечення обслуговування процесів загальних і спеціальних функцій [18, с. 690].

За критеріями забезпечення потреб допоміжні функції поділяються на групи: а) в цілопокладаючій організації – прогнозування, стратегічне та поточне планування; б) в необхідних ресурсах – фінансування, матеріально-технічне забезпечення, транспортне обслуговування, стимулювання, трудові ресурси, кадрове забезпечення; в) в упорядженості, узгодженості в діях – управління, координація, організація, контроль та ін.; г) в постійному вдосконаленні самої системи – організація, діагностування, проектування, організаційний розвиток тощо [19, с. 136]. Допоміжними функціями регулювання у сфері пенсійного забезпечення є, поміж інших, діагностування, проектування, організаційний розвиток, фінансування, матеріально-технічне забезпечення, транспортне обслуговування, стимулювання, управління персоналом, діловодство.

Вирішальне значення для державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення, на нашу думку, повинна мати функція прогнозування – це функція, що дає керівнику інформацію про можливий майбутній стан системи та керованих об'єктів, передбачає вивчення її стану у минулому та сьогодні [6, с. 19]; це процес наукового передбачення майбутнього стану певних явищ і їх зміна під впливом управлінської діяльності [10, с. 50]. Особливості реалізації функції зумовлені специфікою об'єкта державного регулювання. Здійснюючи регулятивні дії у пенсій-

ній сфері, слід прогнозувати, пропонувати певну діяльність для успішного виконання інших функцій державного регулювання; систематично, належним чином досліджувати динаміку, вбачати перспективи, усвідомлювати наслідки. Непередбачуваність наслідків свого часу призвела до кризових явищ та потреби докорінного реформування зазначеної сфери.

З прогнозуванням безпосередньо пов'язане планування, що передбачає визначення стратегії системи, конкретних цілей подальшої діяльності та засобів їх досягнення з метою послідовного розвитку системи [6, с. 19]. Фахівці поділяють планування за обсягом завдань, що вирішуються, на тактичне та стратегічне, а за строками – на короткострокове, середньо- та довгострокове. На жаль, функція планування виконується, в основному, для вирішення тактичних завдань, хоча доцільним було б широке застосування довгострокового, стратегічного планування та прогнозування [20, с. 96].

Плановими документами пенсійної сфери можна вважати, зокрема, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058 (Закон № 1058) [21] та Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057 (Закон № 1057) [22], де чітко прописано цілі, завдання, строки її реформування. На особливу увагу заслуговують схвалені Указом Президента України Основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні, якими визначено основні завдання реформування пенсійного забезпечення, детально сплановано першочергові заходи щодо підвищення рівня життя пенсіонерів, першочергові завдання, основні напрями та етапи реформування пенсійного забезпечення [23]. Важливого значення набувають Концепція подальшого проведення пенсійної реформи [24] та Концепція Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік [25].

Організація – частина управлінського процесу, причому, як зазначає О. Німко, вона є функціональною ознакою будь-якої цілеспрямованої діяльності та може бути її результатом [10, с. 51]. Метою функції організації у контексті досліджуваного питання, є, передусім, формування системи державного регулювання у пенсійній сфері, із зв'язками та взаємовідносинами. Не можна не погодитись, що це єдина функція, що забезпечує взаємозв'язок і ефективність усіх інших. Її зміст включає створення органів державного регулювання, побудову структури апарату, формування управлінських підрозділів, ланок, розробку положень про органи державного регулювання, встановлення взаємозв'язків між структурами, підбір та розстановку кадрів тощо, реорганізацію та ліквідацію органів державного регулювання [19, с. 132].

Вагому роль у державному регулюванні пенсійного забезпечення відіграє координаційна функція, завдяки реалізації якої відбувається узгодження діяльності всіх органів та посадових осіб, що здійснюють регулювання. При цьому завдяки координуванню узгоджуються дії не лише керівників всередині ланки, а й дії керівників інших структур [19, с. 133]. До того ж, оскільки стан пенсійної сфери пов'язаний зі станом економіки країни, її фінансової системи тощо, лише координація всіх систем може забезпечити належний рівень пенсійного забезпечення в країні та слугувати гарантом стабільності цієї сфери.

Жоден керівний орган не буде працездатним за відсутності інформації про стан об'єкта управління. Функція інформаційного забезпечення є тією функцією, що дозволяє мати чітке й конкретне уявлення про сутність, характер, стан пенсійної сфери, її складових, і, як наслідок, своєчасно приймати кваліфіковані та виважені рішення з досягнення цілей державного регулювання. У процесі виконання функції здійснюється збір, фіксація та аналіз інформації про платників внесків, осіб, що підлягають пенсійному страхуванню, учасників та вкладників пенсійних фондів, вартість пенсійних активів, напрями та результати інвестування тощо. Стаття 53 Закону № 1057 покладає на органи, що надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, обов'язок інформувати громадськість про здійснювану ними діяльність шляхом оприлюднення інформації. Вимоги до складу такої інформації та періодичності її оприлюднення встановлює відомчий орган з регулювання ринків фінансових послуг [22]. Основні засади інформаційного забезпечення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування містяться в Законі № 1058, ст. 22 якого передбачає порядок використання інформації у цій сфері, зокрема, відомостей системи персоніфікованого обліку виконавчими органами Пенсійного фонду України, надання інформації іншим суб'єктам, її захист, відповідальність за розголошення. А ст. 97 Закону № 1058 регламентує порядок офіційного оприлюднення інформації про Накопичувальний фонд [21].

Сьогодні Україна здійснює перехід до інформаційного суспільства, у зв'язку з чим інформаційні ресурси набувають надважливого значення. На основі новітніх інформаційних технологій створюється система обліку в сфері загальнообов'язкового пенсійного страхування. Органи Пенсійного фонду України здійснюють облік застрахованих осіб та страхових свідочств, персоналізований облік надходження страхових внесків, коштів Накопичувального фонду на пенсійних рахунках тощо.

Оскільки пенсійне забезпечення є в тому числі і фінансовою категорією, що виражає відносини, які виникають у процесі розподілу та перерозподілу ВВП шляхом формування фондів грошових коштів та їх використання для забезпечення громадян у старості, державному регулюванню у цій сфері властиві розподільна та контрольна функції, які набувають особливо важливого значення в умовах реформування пенсійної системи.

Через розподільну функцію здійснюється накопичення грошових коштів у державі та їх подальше цільове використання. Шляхом реалізації розподільної функції державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення відбувається формування коштів пенсійних фондів та їх подальше використання.

Стосовно контрольної функції державного регулювання, дослідники підкреслюють 1) універсальність функції, без здійснення якої жоден державний орган, жодне об'єднання громадян, жодна посадова особа не можуть обійтися; 2) багатоманітність і різнохарактерність контрольних органів, які впливають із розмаїття задач, що перед ними стоять [26, с. 10]. За допомогою функції контролю, вважає О. Німко, встановлюється ступінь відповідності процесу функціонування об'єкта адміністративно-правового регулювання прийнятим управлінським рішенням, виявляються результати впливу суб'єкта на об'єкт, визначається якість виконання управлінських рішень [10, с. 51].

Слово «контроль» має французьке походження та означає перевірку або спостереження з метою перевірки [1, с. 256]. В. Гарашук тлумачить «контроль» як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки з боку кого-небудь [27, с. 8].

Контроль забезпечує конкретність регулювання і здійснення його відповідно до прийнятих рішень. Через контроль суб'єкт регулювання отримує інформацію про результати діяльності та помилки, що можуть призвести до невиконання чи неналежного виконання поставлених завдань. Наявність такої інформації дозволить суб'єкту регулювання своєчасно втрутитися та попередити негативні наслідки. До того ж за допомогою контролю стає можливим передбачення перспектив розвитку.

Контрольна функція здійснюється у формі фінансового контролю за рухом грошових коштів; забезпечує повне та своєчасне надходження коштів до пенсійних фондів та їх цільове використання, узгодження суспільних і приватних інтересів у державі. Контроль починається з одержання інформації про дійсний стан об'єкта та закінчується прийняттям рішень, які передбачають відповідну корекцію в системі регулювання для досягнення запланованої мети.

Функція контролю в діяльності органів, що здійснюють регулювання у сфері пенсійного забезпечення, полягає в аналізі та співставленні фактичного стану у пенсійній сфері з завданнями, що стоять перед ними, відхиленнями у виконанні завдань та оцінкою доцільності обраного шляху.

Контроль як багатогранне, багатопланове явище можна вважати важливою ознакою змісту державного регулювання. Залежно від того, на якому рівні та стосовно чого розглядається контроль, він може бути охарактеризований не лише як функція, а й як форма, вид діяльності або як принцип [28, с. 126].

У сучасній Україні відбувається процес переоцінки цінностей та розстановки пріоритетів у напрямку розбудови держави, де людина, повага до її гідності становитимуть найвищу соціальну цінність, складатимуть сутність функціонування державних органів. У такій державі контролю як виду державної діяльності відводиться важливе місце. А зміна соціальної сутності держави зумовлює зміну сутності контролю – його метою стає підвищення ефективності функціонування державних органів шляхом її спрямування відповідно до визначених завдань та встановлених приписів. Сам же контроль потребує детального законодавчого забезпечення, перегляду форм і методів здійснення. Під впливом процесів, що відбуваються у пенсійній сис-

темі України, створюється нова система «пенсійного контролю», яка є частиною системи державного контролю та має особливості формування і функціонування. Отже, контроль є обов'язковою складовою діяльності органів державного регулювання у пенсійній сфері. Без нього неможливе функціонування державного апарату та підконтрольних державі структур.

У державному регулюванні контроль пов'язаний з іншими функціями, перш за все – наглядом, і призначений оцінювати відповідність їх реалізації завданням державного регулювання. Систематичне виконання вищезазначених функцій створює підґрунтя для державного регулювання у пенсійній сфері. Нагляд у сфері пенсійного забезпечення покликаний досягти в першу чергу оперативного реагування на факти порушення пенсійного законодавства.

Таким чином, проведені дослідження дозволило дійти висновків:

1. Під функціями державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення слід розуміти основні, чітко виражені види (напрями) регулюючого впливу держави на пенсійне забезпечення громадян, що здійснюється компетентними органами на підставі закону притаманними їм методами з метою досягнення цілей такого впливу.

2. Більш глибокому уявленню про сутність функцій має сприяти їх класифікація на загальні (притаманні будь-якому соціальному управлінню), спеціальні (характеризують особливості конкретного об'єкта державного регулювання та забезпечують їх врахування) та допоміжні (їх призначенням є забезпечення обслуговування процесів загальних і спеціальних функцій).

3. У державному регулюванні у пенсійній сфері знаходиться вияв значна кількість функцій, що є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими. Суб'єкти державного регулювання у зазначеній сфері мають застосовувати всю сукупність функцій задля проведення ефективної пенсійної політики в Україні.

Список використаної літератури:

1. Словарь иностранных слов / Под ред. Л.Н. Комаровой. – 19-е изд., стереотип. – М., 1990.
2. Новий тлумачний словник української мови: 42 000 слів / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко: У 4 т. – К., 1998. – Т. 2 (Ж-О). – 1998; Т. 4 (Р-Я). – 1998.
3. Философский энциклопедический словарь / Ред.-сост. Е.Ф. Губский и др. – М., 2007.
4. Толковый словарь русского языка // <http://formaslov.ru/search/search/?search>.
5. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: Курс лекций. – 2-е изд., дополн. – М.; Л., 2004.
6. Касьяненко М.М., Гринюк М.В., Цимбал П.В. Організація роботи та управління органами державної податкової служби України: Навч. посіб. – Ірпінь, 2001.
7. Козлов Ю.М., Фролов Е.С. Научная организация управления и право. – М., 1986.
8. Курашвили Б.П. Очерк теории государственного управления / Отв. ред. М.И. Пискотин. – М., 1987.
9. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний підхід в організації державного управління: Навч. посіб. / За заг. ред. Н.Р. Нижник. – К., 1998.
10. Німко О.Б. Адміністративно-правове регулювання державного молодіжного житлового кредитування: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2008.
11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч. / Редкол.: В.Б. Авер'янов (голова) та ін.: У 2 т. – К., 2004. – Т. 1.
12. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення: Монограф. – Х., 1996.
13. Янюк Н.В. Адміністративно-правовий статус посадової особи: Дис. ... канд. юрид. наук. – Львів, 1994.
14. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навч. посіб. – К., 2008.
15. Райт Г. Державне управління / Пер. з англ. В. Івашко, О. Коваленко, С. Соколик. – К., 1994.
16. Петров Г.И. Основы советского социального управления. – Л., 1974.
17. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: Курс лекций. – М., 1997.
18. Ярошенко І.С. Організаційно-правові форми соціального захисту людини і громадянина в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006.
19. Битяк Ю.П., Богуцкий В.В., Гаращук В.Н. и др. Административное право Украины: Учеб. – 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. проф. Ю.П. Битяка. – Х., 2003.
20. Федорова К.І. Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2008.
21. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. // ВВР. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
22. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 р. // ВВР. – 2003. –

№ 47-48. – Ст. 376.

23. Про Основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні: Указ Президента України від 13 квітня 1998 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 15. – Ст. 17.

24. Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2009 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 81. – Ст. 2752.

25. Концепція Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік: Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 березня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 22. – Ст. 922.

26. Шорина Е.В. Контроль за деятельностью органов государственного управления в СССР / Отв. ред. Б.М. Лазарев. – М., 1981.

27. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні: Навч. посіб. – Х., 1999.

28. Державне управління в Україні: Навч. посіб. / В.Б. Авер'янов, В.В. Цветков, Є.Б. Кубко та ін.; За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 1999.

Надійшла до редакція 19.05.2011

ЧАБАНЕНКО С.В., здобувач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.95:351.74

ПРАВОВІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Визначено та досліджено міжнародні документи, які встановлюють стандарти у сфері захисту прав і свобод осіб похилого віку, а також національні нормативно-правові акти у цій сфері.

Ключові слова: *правова основа, права і свободи осіб похилого віку, нормативно-правові акти, адміністративно-правове забезпечення.*

Определены и исследованы международные документы, которые устанавливают стандарты в сфере защиты прав и свобод лиц преклонного возраста, а также национальные нормативно-правовые акты в этой сфере.

Ключевые слова: *правовая основа, права и свободы лиц преклонного возраста, нормативно-правовые акты, административно-правовое обеспечение.*

It is determined and investigated the international documents which establish standards in sphere of protection of rights and freedom of persons of old age, and also national normative legal acts in this sphere

Keywords: *a legal basis, rights and freedom of persons of old age, normative legal act, administrative legal maintenance.*

Права та свободи людини і громадянина невід'ємні від суспільних відносин. Саме вони визначають спосіб буття індивіда і забезпечують нормативне закріплення умов життєдіяльності людини, що об'єктивно необхідні для нормального функціонування суспільства і держави. Проте таке закріплення прав людини і громадянина у нормативно-правовому акті не є показником їх реальності. Так, нерідко в конституціях держав із тоталітарним режимом правління визначалися широкі права та свободи людини і громадянина, однак фактично вони залишалися лише задекларованими. Тому основним показником правової держави є саме дієвість норм щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

На сьогодні в Україні цей показник порівняно з провідними європейськими державами залишається доволі низьким. У його формуванні важливе місце займають норми адміністративно-правового забезпечення прав і свобод осіб похилого віку. Порівняно з іншими, саме ця категорія населення є найчисленнішою та найменш захищеною в нашій державі. Незважаючи на велику кількість норм, які повинні забезпечувати права і свободи осіб похилого віку, механізм їх реалізації практично не працює.

Отже, для України з її гострою демографічною проблемою, пов'язаною із старінням населення, постає нагальна необхідність приведення системи адміністративно-правового забезпечення прав і свобод осіб похилого віку до вимог сьогодення через: удосконалення законодавства у цій сфері; вироблення дієвого механізму його реалізації; впровадження нових форм та

